

УДК 796.01

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.85.29>**Н. С. Сергата**

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри фізичної терапії, ерготерапії
та фізичної культури і спорту
Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії

М. О. Сергатиї

кандидат юридичних наук, доцент,
старший викладач кафедри фізичної терапії, ерготерапії
та фізичної культури і спорту
Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РОБОТА СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»

У статті розглядаються сутність, система, завдання, напрями, зміст та форми організації науково-методичної роботи студентів у закладі вищої освіти за спеціальністю «Фізична культура і спорт».

Заклади вищої освіти являють собою ідеальне місце зустрічі викладачів, які прагнуть поділитися своїми знаннями й розвинути їх у дослідженнях, і студентів, які мають право, можливість і бажання розвивати свої знання. Уміння і навички наукової, методичної та дослідницької діяльності безцінні для майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту та складають одну із ключових складових його професійного успіху. Більшою мірою це стосується спортивно-педагогічної діяльності, яка за своєю сутністю, неповторністю ситуації, динамічністю й емоційністю студентського життя, розмаїттям характерів і запитів дітей різного віку потребує педагога-тренера, здатного вибудувати для кожного з них найбільш ефективну траєкторію навчання і особистісного розвитку, спроможного вести своїх учнів і разом з ними долати нескінченний шлях пізнання і дослідження світу. Саме тому науково-методична робота студентів у закладах вищої освіти є предметом зацікавленої уваги всього викладацького колективу, і питанням її організації, системного залучення кожного студента на всіх етапах його навчання до такої роботи в різних її формах – індивідуальній і колективній, аудиторній і позааудиторній, обов'язковій і добровільній, яким приділяється особливе значення.

У статті розглядаються та аналізуються усні та письмові роботи, які стосуються як методичної, так і наукової діяльності студентів: це різноманітні реферати, доповіді, контрольні, курсові, дипломні чи випускні кваліфікаційні роботи, а також робота студентів при підготовці до наукових конференцій, написанні ними тез та наукових статей.

На сьогодні у закладах вищої освіти спостерігається тенденція щодо зменшення інтересу студентів до такої роботи. Відсторонення студентів від науково-методичної роботи викладачі намагалися зупинити різними способами. На загострення цієї проблеми практика відреагувала так званими формами, які мають головною метою пробудження і підтримання інтересу студентів до навчальної праці, а також розподілом студентів за їх інтересами та можливостями. Реформа вищої освіти має на меті, окрім всього іншого, й розширення самостійної діяльності студентів, у зв'язку з чим ця стаття видається нам актуальною.

Ключові слова: науково-методична робота, студенти, фізична культура і спорт, наукові дослідження, написання рефератів, курсова робота, наукова стаття, конференція.

Постановка проблеми. У житті сучасного суспільства відбулося посилення ролі науки, проникнення її у всі сфери суспільної практики. Науково-дослідницькою діяльністю люди починають займатися у закладах вищої освіти зі студентських років. Це, у свою чергу, підвищує вимоги до кваліфікації наукових кадрів. Саме тому науковим дослідженням приділяється дедалі більше уваги, і особливо це стосується студентів закладів вищої освіти [2; 4].

Наука окреслюється сферою людської діяльності, функція якої – вироблення та теоретична систематизація об'єктивних знань про реальність;

вона включає як діяльність зі здобуття нового знання, і її результат – суму знань, які є основою наукової картини світу. У ході історичного розвитку наука перетворилася на найважливіший фактор, який значно впливає на всі сфери життя суспільства. У сучасних умовах наука зумовлює прогресивні перетворення у суспільстві в усіх галузях, у тому числі в освіті, а також у фізичній культурі та спорті [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питання щодо науково-методичної роботи студентів спеціальності «Фізична культура і спорт» та підвищенню ефективності навчаль-

но-педагогічного процесу у вищих навчальних закладах присвячено останніми роками значну кількість досліджень. Найбільш перспективним напрямком вирішення цієї проблеми є пошук нових засобів і методів, пов'язаних з формуванням стійкої мотивації до наукової роботи студентів та покращення рівня їх методичної роботи. Аналіз літературних джерел дозволив встановити, що на сьогодні у закладах вищої освіти спостерігається тенденція щодо зниження інтересу студентів до такої роботи. Відсторонення студентів від науково-методичної роботи викладачі намагалися зупинити різними способами. На загострення проблеми практика відреагувала так званими нестандартними формами, які мають головною метою пробудження та підтримання інтересу студентів до навчальної праці, а також розподілом студентів за їх інтересами та можливостями [3; 8].

Вочевидь розробка, експериментальна апробація і практичне впровадження в навчально-педагогічний процес закладів вищої освіти різноманітних форм науково-методичної роботи, які найбільшою мірою впливають на практичну значимість зазначеної проблеми, і послуговували передумовами для проведення цього дослідження.

У студентів спеціальності «Фізична культура і спорт» практично немає досвіду проведення наукових досліджень, особливо експериментального характеру. Реформа вищої освіти має на меті, окрім всього іншого, й розширення самостійної діяльності студентів, у зв'язку з чим ця стаття видається актуальною.

Мета статті – проаналізувати усні та письмові роботи, які стосуються як методичної, так і наукової діяльності студентів спеціальності «Фізична культура і спорт».

Виклад основного матеріалу. У період навчання студентам доводиться виконувати велику кількість усних та письмових робіт, які стосуються як методичної, так і наукової діяльності. Це різноманітні реферати, доповіді, контрольні, курсові, дипломні чи випускні кваліфікаційні роботи тощо. А також у процесі навчання студенти беруть участь у студентських конференціях, пишуть тези доповідей на них та наукові статті.

Зміст наукової та методичної діяльності для студентів досить різноманітний, що визначає види науково-методичних праць та форми їх подання. З одного боку, у цій діяльності можна виділити наукову та методичну роботу. Так, написання курсової, дипломної або магістерської роботи відноситься до наукової діяльності студентів, а написання рефератів, контрольних робіт або підготовка доповідей – до методичної. Однак іноді важко віднести той чи інший вид наукової роботи безпосередньо до наукової чи методичної діяльності. Тому доцільним є докладний опис різних видів наукових і методичних робіт [5].

Реферат. З цього виду роботи зазвичай починається знайомство студента як дослідника-початківця з науково-методичною роботою. У рефераті у скороченому вигляді викладається зміст наукової роботи, або матеріал за обраною тематикою будь-якого посібника. У рефераті зазвичай потрібно коротко розкрити суть розглядуваної теми. Виділяють два види рефератів – літературний (оглядовий) та методичний. Перший передбачає аналіз літературних даних з певної теми, спробу систематизувати матеріал і висловити своє ставлення щодо нього. Другий спрямований на характеристики мети та завдань дослідження, методів їх вирішення, спробу зробити висновок (висновки) за результатами аналізу. Матеріал рефератів можна використовувати у курсовій, дипломній або магістерській роботі.

Обсяг реферату залежить від змісту документа, але зазвичай повинен становити від 12 до 15 сторінок друкованого тексту українською мовою, через півтора інтервали, шрифтом 14-го кегля, Times New Roman з додержанням таких розмірів полів: верхнє і нижнє – 20 мм, ліве – 30 мм, праве – 10 мм.

Обов'язковим є оформлення титульної сторінки, на якій зазначається назва закладу вищої освіти, кафедри, теми реферату і назви дисципліни, з якої він виконаний, прізвище виконавця та викладача, рік та місто виконання.

Важливим елементом реферату є оформлення плану, який подається на другій сторінці, за титульним аркушем. У плані передбачається наявність вступу, розглянутих питань, висновків та списку використаної літератури.

Список використаної літератури подається на останньому аркуші, джерела розташовуються у алфавітному порядку або у порядку згадування по тексту, і оформлюються згідно Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Доповідь. За своїм характером доповідь є записом усного повідомлення з будь-якої теми. І цим доповідь мало чим відрізняється від реферату. Велике поширення в останні роки набули тези доповідей на науково-практичну конференцію. Тези – це стислий виклад основних положень доповіді, фрагмента дипломної роботи. Обсяг тез – 1–2 сторінки, доповіді – 5–10 сторінок. Цей вид наукової роботи в останні роки став поширеним завдяки великій кількості науково-практичних конференцій і публікацій збірників тез доповідей з цих конференцій. Останнім часом матеріали приймаються у вигляді, підготовленому для комп'ютерної публікації: шрифт Times New Roman, стиль шрифту – нормальний, розмір шрифту (кегель) – 12 або 14. З урахуванням малого обсягу тез, у них мають бути викладені лише основні дані, що відображають саму суть проведе-

ного дослідження та переконливо аргументовані, при цьому вони не перевантажуються цифровим матеріалом або ілюстраціями.

Усна доповідь містить завдання, методи дослідження, обґрунтування нових фактів, висновки, практичні пропозиції та рекомендації. На доповідь відводиться від 5 до 15 хвилин, тому вона має бути гранично насичена корисною інформацією, без небажаних відступів. Прикладом можуть бути доповіді студентів під час захисту результатів практик, доповіді на засіданнях круглих столів, захист курсових робіт тощо. У доповіді можлива демонстрація ілюстративного матеріалу (презентація). Існують також доповіді щодо змісту дипломних робіт з метою апробації результатів своєї роботи. Реферати та доповіді у закладах вищої освіти виступають також як залікові роботи, від якості яких залежить отримання студентом заліку [6].

Контрольна робота. Контрольна робота має переважно заліковий характер, і є, свого роду, письмовим іспитом. Оцінка за контрольну роботу впливає на залік (іноді на іспит), на результат семестрової атестації. Контрольна робота складається з відповідей на низку питань, спрямована на вирішення певних завдань. Цей вид роботи вимагає прояву студентом самостійності, особливо якщо контрольна робота виконується безпосередньо на семінарському занятті. В останні роки контрольні роботи виконуються у вигляді тестування з заздалегідь підготовлених питань, коли студенту необхідно вибрати один або кілька варіантів відповідей із кількох поданих [2; 6].

Курсова робота. Це складніший у порівнянні з контрольною роботою вид діяльності студента, що вимагає прояву творчості. Тему студент обирає із кафедрального переліку або пропонує свою, відповідно обґрунтувавши це викладачеві. Курсова робота виконується під керівництвом викладача. Її обсяг 25-30 сторінок машинописного тексту. Обов'язковим є аналіз літературних джерел та вивчення досвіду роботи відповідно до теми, можливі результати педагогічного спостереження, експерименту, оброблені відповідними методами. Курсова робота може містити лише теоретичну частину, представлену у двох або трьох розділах. За наявності експерименту, співвідношення теоретичної та емпіричної (дослідницької, експериментальної) частини, відповідно представлених у першому та другому розділах, може бути довільним. В емпіричних роботах повинні бути присутніми три розділи: 1 – теоретична, з поясненням основних термінів та понять, що пояснюють методологічні основи дослідження, історію питання; 2 – з обґрунтуванням та описом методів та процедури дослідження (може бути окремим параграфом другого розділу); 3 – з описом, обговоренням та аналізом емпіричних даних. У такій роботі у «Вступі» необхідно обґрун-

тувати вибір та актуальність обраної тематики, коротко сформулювати проблему та програму емпіричного дослідження, мету, завдання та гіпотезу дослідження. Основні висновки з усього дослідження (теоретичної та емпіричної частин) даються наприкінці написання роботи у розділі «Висновки». Висновки мають бути структурованими та чіткими. Рекомендується їх нумерувати. Список використаної літератури має містити не менше 20 найменувань джерел.

Оформляється курсова робота за такою схемою: титульний лист, завдання на курсову роботу, зміст, вступ, основні розділи та підрозділи, висновки, перелік літератури. Щоб підготовка курсової роботи була більш плідною, доцільно ув'язати тему та зміст із майбутньою дипломною кваліфікаційною роботою (якщо вона передбачена навчальним планом) або магістерською роботою. В окремих випадках курсова робота проходить процедуру її захисту студентом. Процедура захисту відбувається у присутності членів кафедри, де виконувалася курсова робота. Автор робить доповідь, відповідає на запитання, і комісія (колектив кафедри) на своєму засіданні виставляє йому оцінку, в якій враховуються зміст роботи та якість захисту. Захист курсових робіт відбувається за наявності остаточно оформленого письмового тексту роботи у вигляді доповіді тривалістю 5–7 хвилин. Іноді оцінка за курсову роботу виставляється безпосередньо науковим керівником після її перевірки та співбесіди зі студентом [7].

Дипломна чи випускна кваліфікаційна робота. Цей вид наукової діяльності студентів спеціальності «Фізична культура і спорт» проводиться, якщо це передбачено навчальним планом даної спеціальності. Але в деяких закладах вищої освіти цей вид діяльності замінюється комплексною атестацією. Дипломна робота за своїм характером глибше за курсову, але простіше магістерської роботи. В ній мають бути збалансовано представлені теоретичні обґрунтування та виконана дослідницька частина. Робота може мати оглядовий (теоретичний) характер. При цьому наукова робота має виявляти високий рівень професійної ерудиції випускника, його методичну підготовленість до самостійних наукових досліджень, володіння вміннями та навичками професійної діяльності. За дипломною роботою затверджується науковий керівник.

Обсяг дипломної роботи від 50 до 70 сторінок машинописного тексту, набраного через півтора інтервали. Робота має титульний лист, завдання до дипломної роботи, зміст, чіткий розподіл за розділами та підрозділами, висновки, практичні рекомендації, додатки, список використаних джерел. Як правило, цей вид наукової роботи включає таблиці, схеми, рисунки. Складається план роботи, який узгоджується з науковим керівником,

визначаються методи та організація дослідження; після закінчення терміну роботи фактичний матеріал представляється науковому керівнику. На консультаціях аналізується проведена робота, вносяться корективи. Після завершення роботи, текстовий матеріал подається для отримання висновку науковому керівнику, після чого у надрукованому вигляді дипломна робота подається на кафедру, та після рецензування проводиться процедура її захисту. Доповідь тривалістю 10-12 хвилин має містити основні тези, які бажано проілюструвати. Після доповіді члени комісії ставлять запитання, якість відповідей на які впливає на остаточну оцінку захисту дипломної роботи [1; 10].

Наукова стаття. Серед видів наукових праць стаття посідає важливе місце, у ній зазвичай викладають найзначніші результати наукового дослідження, а її підготовка і публікація є обов'язковою, якщо студент пише дипломну чи випускню кваліфікаційну роботу. Такі статті публікуються у наукових журналах, збірниках наукових праць. Обсяг статті – від 12 до 18 сторінок. Структура статті, як правило, така: 1. Номер індексу УДК (універсальної десятикової класифікації); 2. Прізвище, ім'я, по батькові автора, а також наукового керівника; 3. Назва статті (українською та англійською мовами); 4. Анотація (1800 друкованих знаків) та ключові слова (8-10 слів) – українською та англійською мовами; 5. Текст статті; 6. Список використаної літератури, оформленої згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»; 7. References. Така структура прийнята, наприклад, у журналі «Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова».

У журналі «Фізичне виховання і спорт» Запорізького національного університету структура статті така: постановка проблеми; мета статті; виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямку; література та References.

Трапляються й інші варіанти оформлення статті. Зазвичай організація, яка видає збірник наукових праць або науковий журнал, встановлює свої вимоги за обсягом, характером друкування (наприклад, комп'ютерний варіант), ілюстраціям тощо. Автор повинен підготувати статтю у суворій відповідності до встановлених вимог. У серії статей автор послідовно викладає отримані результати, їх теоретичне та практичне значення.

Науково-дослідницька діяльність вимагає від студентів спеціальності «Фізична культура і спорт» великої відповідальності, з одного боку, і великої працездатності, посидючості, скрупульозності – з іншого. А також потребує певних знань у галузі проведення наукових досліджень. Найчастіше

інформація, яка потребується студенту, знаходиться у різних джерелах і студентам потрібно опрацювати дуже багато навчальної та методичної літератури. І це залишається одним із провідних засобів інформаційного забезпечення навчального процесу, коли особливо важливого значення набуває самостійна робота студентів [10].

Висновки і пропозиції. Таким чином, щоб успішно управляти науково-методичною роботою студентів, динамікою її складових елементів, викладачеві необхідно чітко уявляти її головні завдання: який об'єкт дослідження обрати і які методи дослідження застосовувати. Тому стратегічним завданням у цьому напрямку є передбачення таких умов, засобів, форм і змісту діяльності, які є найбільш сприятливими та оптимальними для розвитку і удосконалення науково-методичної роботи студентів. Відповідно науково-методична діяльність повинна бути організована таким чином, щоб студенти після закінчення навчального закладу прагнули до постійного підвищення свого професійного рівня. Адже у сучасному світі людина має постійно навчатися, співвідносячи свої знання з новими вимогами часу, своїми нагальними потребами, а також потребами соціуму та ринку праці.

Список використаної літератури:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: [методичний посібник]. Київ, 2003. 316 с.
2. Джекінс А. Розвиток навичок науково-методичної та дослідної роботи студентів. Оксфорд, 2007. С. 6-19.
3. Железняк Ю. Д. Основи научно-методической деятельности в физической культуре и спорте: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва, 2001. 264 с.
4. Загвязинский В. И. Методология и методы педагогического исследования: учебное пособие. Минск, 2003. 208 с.
5. Коваленко О. Є. Проблеми методичної підготовки викладачів спеціальних дисциплін. *Педагогіка і психологія*. Київ, 2006. № 4. С. 173–176.
6. Кузь В.Г. Організація науково-педагогічного дослідження. Київ, 2006. 48с.
7. Микитюк О.М. Теорія і практика організації науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах освіти України в XIX ст.: Автореф. дис. доктора пед. наук. Київ, 2004. 42 с.
8. Спіцин Є.С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. Київ, 2003. 134 с.
9. Соколова І. В. Технологія організації методичної роботи у вищому закладі освіти *Педагогічні технології у неперервній професійній освіті*. Київ, 2001. С. 440–457.
10. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. Київ, 2005. 208 с.

Serhata N., Serhatyi M. Scientific and methodical work of bachelor students of Physical Culture and Sport

The article examines the essence, system, tasks, directions, content and forms of organization of scientific and methodical work of students in the institution of higher education with the specialty «Physical Culture and Sports».

Institutions of higher education are an ideal meeting place for teachers who want to share their knowledge and develop it in research, and students who have the right, the opportunity and the desire to develop their knowledge. The skills and abilities of scientific, methodical and research activity are invaluable for the future specialist in physical culture and sports and are one of the key components of his professional success. To a greater extent, this applies to sports-pedagogical activity, which, by its very nature, the uniqueness of the situation, the dynamism and emotionality of student life, the variety of characters and requests of children of different ages, needs a teacher-coach who is able to build for each of them the most effective trajectory of learning and personal development, capable to lead his students and together with them overcome the endless path of knowledge and exploration of the world. That is why the scientific and methodological work of students in institutions of higher education is the subject of the interested attention of the entire teaching staff, and the issue of its organization, the systematic involvement of each student at all stages of his education in such work in its various forms – individual and collective, classroom and outside the classroom, mandatory mandatory and voluntary, which are given special importance.

The article examines and analyzes oral and written works related to both methodical and scientific activities of students: these are various essays, reports, control, course, diploma or graduation qualification works, as well as the work of students in preparing for scientific conferences, writing theses and scientific articles.

Today, in institutions of higher education, there is a tendency to decrease the interest of students in such work. The teachers tried to stop students' suspension from scientific and methodical work in various ways. Practice responded to the aggravation of this problem with so-called forms, which have the main goal of awakening and maintaining students' interest in academic work, as well as dividing students according to their interests and capabilities. The reform of higher education aims, among other things, to expand the independent activity of students, in connection with which this article seems relevant to us.

Key words: *scientific and methodical work, students, physical culture and sports, scientific research, writing essays, term paper, scientific article.*